

Politiets forebygging av radikalisering og høyreekstremisme

Oppgavetype: Litteraturstudie

BACHELOROPPGAVE (OPPGAVE03)

Politihøgskolen

2023

Kand.nr : 180

Antall ord: 7566

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
1. Innledning.....	5
1.1 Valg av tema og problemstilling	5
1.2 Avgrensing.....	6
1.3 Struktur	7
1.4 Begrepsavklaring og relevante teorier	8
1.4.1 Høyreekstremisme og radikaliserings	8
1.4.2 Politiets forebyggende arbeid.....	9
2. Metode.....	9
2.1 Metodologi.....	10
2.2 Forforståelse	11
2.3 Kildekritikk.....	11
2.3.1 Tekst 1: «Politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme» ..	11
2.3.2 Tekst 2: «Bekymringsarbeidet. Dilemmaer og muligheter i lokal forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i Norge»	12
2.3.3 Tekst 3: «Experiencing trust in multiagency collaboration to prevent violent extremism: A Nordic qualitative study»	12
2.4 Litteratursøket.....	13
3. Resultater.....	14
3.1 «Politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme» - en oversikt ..	14
3.2 «Bekymringsarbeider – Dilemmaer og muligheter i lokal forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i Norge» - vaghet, dobbeltrolle og gråsoner	18
3.3 «Experiencing trust in multiagency collaboration to prevent violent extremism: A Nordic qualitative study» - tillit i det tverretatlige samarbeidet.....	19
4. Diskusjon.....	21
5. Avslutning	25
Litteraturliste	26

Figuroversikt	28
Tabelloversikt	28
Vedlegg	28
Vedlegg 1 - Søkeliste	28
Vedlegg 2 – Lesetabell	29

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg hatt som formål å undersøke hvordan politiet kan forebygge radikaliserings til høyreekstremisme, og mulige fordeler og ulemper som oppstår i dette arbeidet. Dette har jeg forsøkt å belyse ved en litteraturstudie med stegvis selektering av et utvalg på tre tekster. Dette utvalget har deretter blitt tematisk analysert, som resulterte i temaene «tillit i personorientert forebygging» og «tillit i tverretatlig samarbeid». Funnene viser at politiet besitter et bredt utvalg med virkemidler, men må være bevisst hvilke de benytter seg av. Endringer i målgruppen påvirker effekten av de forskjellige tiltakene. Bekymring fremgår som et sentralt konsept i det forebyggende arbeidet. Dette konseptet kan anses som bredt og vagt, noe som gjenspeiles i funnene. Videre fant jeg at tillit på personlig, profesjonelt og strukturelt nivå kunne ha betydelig innvirkning på det personorienterte og lokalorienterte forebyggende arbeidet. De forskjellige nivåene påvirker hverandre. I personorientert forebygging kan manglende grad av tillit hindre dialog og mulighet for kartlegging. I den tverretatlige forebyggingen vil tillit være avgjørende for å sikre gjensidig forståelse for etatene og deres mandat og kompetanse.

1. Innledning

Det norske samfunnet har de siste 15 årene opplevd flere eksempler på høyreekstremistisk aktivitet, og angrep. Eksempler på dette er fluktuerende grad av aktivitet av den nasjonalsosialistiske grupperingen Den Nordiske Motstandsbevegelsen med årlige demonstrasjoner og aktivisme (Bjørge og Gjelsvik, 2018, s. 143), og eksempler på deltakelse i væpnede konflikter som fremmedkrigere (Hauken et al, 2021). Norge har også opplevd høyreekstremistisk terror, ved det som karakteriseres som det verste terrorangrepet på norsk jord siden krigen. 22. Juli 2011 bombet Anders Behring Breivik regjeringskvartalet, før han begikk massemord gjennom en leir for ungdomspartiet til Arbeiderpartiet på Utøya. Han drepte totalt 77 mennesker, og skadet flere. Flertallet av de drepte var ungdommer (Stang et al, 2021).

Den 11. juni 2020 ble Philip Manshaus dømt til 21 års forvaring med minstetid på 14 år for å ha drept sin søster og for å ha gjennomført et angrep mot Al-Noor-moskeen i Bærum. Han uttrykte gjennomgående i rettsaken sitt verdenssyn, ved jødehat, fremmedhat og homofobi, og sa seg inspirert av Brenton Terrant sitt manifest. Han utpekte Anders Behring Breivik og Hitler som sine forbilder, og beklaget i retten til sine meningsfeller for at han ikke klarte å utrette større skade (Wilden et al, 2020).

Siden terrorangrepet 22. juli 2011 har jeg søkt kunnskap om og forsøkt å forstå hva som gjør det mulig for et individ å trekkes ut av samfunnet i så stor grad at de rettferdiggjør slike handlinger. Jeg har studert temaet ved en bachelor i interkulturell forståelse og en bachelor i sosiologi. Her har jeg gjennomgående hatt et teoretisk perspektiv, med fokus på henholdsvis tverretatlig samarbeid og forklaringsmodeller. I denne bacheloroppgaven ønsker jeg å ha en tilnærming hvor politiets virkemidler og mulige tilnærminger settes i søkelyset, og å undersøke muligheter og utfordringer ved disse. Dette blir en videre fordypning i praktisk retning for meg innenfor dette temaet.

1.1 Valg av tema og problemstilling

Det overordnede temaet i denne oppgaven er det arbeidet politiet gjør i den forebyggende innsatsen mot radikaliserings og høyreekstremisme. Fenomenkunnskapen og hvordan man tilnærmer seg forebygging ovenfor individer og grupper har endret seg, og i Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme (Justis- og Beredskapsdepartementet, 2020, s. 9)

poengteres det at det har vært en økning i bekymring knyttet til aktører innenfor høyreekstremisme. Politiet innehar en nøkkelrolle i den forebyggende innsatsen, og står ansvarlig for å gjennomføre flere av tiltakene som er satt inn for å forebygge. PST vurderer det som mulig at det kan gjennomføres høyreekstremistisk motiverte terrorhandlinger i Norge i 2023, og viser til mindreårige og unge voksne som den gruppen som er mest sårbar for radikaliserings (PST, 2023, s. 31). Dette samlet bidrar til å aktualisere radikaliserings til høyreekstremisme som tema for denne bacheloroppgaven.

I politiloven (1995, § 2-1) heter det at politiet skal «forebygge og motvirke kriminalitet og andre forstyrrelser av den alminnelige orden og sikkerhet». Politiet skal med andre ord søke å forebygge uønskede hendelser før de inntreffer. Forebygging utgjør i seg selv hovedstrategien i politiet, og står sentralt samfunnsoppdraget. Den forebyggende innsatsen er bred og omfatter alle politiets oppgaver og sektorer, og skal være kunnskapsbasert (POD, 2020, s. 6).

Kunnskapsbasert politiarbeid går ut på at politiarbeidet skal styres av en metodisk og systematisk innhenting av informasjon, som deretter bearbeides ved analyse og begrunnes. Gjennom denne analysen skal fakta avdekkes, med formål å kunne iverksette begrunnede tiltak for eksempel i forebyggende øyemed (Barstad og Glasø, 2021, s. 24). I denne sammenheng søker denne bacheloroppgaven å være et bidrag til denne prosessen. De ovennevnte betraktninger om tema samlet resulterer i at jeg har valgt følgende problemstilling:

«På hvilke måter kan politiet forebygge radikaliserings til høyreekstremisme?»

Underordnet denne problemstillingen vil jeg søke å belyse politiets forebyggende arbeid mot radikaliserings til høyreekstremisme, og belyse mulige utfordringer og muligheter ved utvalgte virkemidler.

1.2 Avgrensning

Oppgaven er avgrenset til å omhandle fenomenene radikaliserings til høyreekstremisme, og den forebyggende innsatsen i det norske samfunnet. Dette er gjort av hensyn til både oppgavens validitet og for at utvalget skal kunne belyse problemstillingen, så vel som av oppgavens omfang. Videre har jeg valgt å avgrense oppgavens litteratursøk til forskning publisert etter 2010. Dette er gjort både på grunn av mangelen på forskning mellom tidlig

2000-tallet og fram til etter 22. juli 2011, samt en endring og utvikling som har forekommet i det høyreekstremistiske miljøet i Norge (Bjørge et al, 2018; Bjørge og Gjelsvik, 2015).

Det er viktig å presisere at oppgaven søker å utforske hvilke virkemidler som kan anvendes i forebyggingsarbeidet mot radikaliserings og høyreekstremisme, uten å gi en omfattende og uttømmende oversikt over disse. Oppgaven tar heller ikke sikte på å gi en omfattende oversikt på muligheter og utfordringer, men heller å gjennomføre en diskusjon av mulige trekk – med utgangspunkt i det som presenterer seg som sentrale moment. Det er også gjort en avgrensning til den proaktive delen av det forebyggende arbeidet. Dette medbringer en vektlegging av virkemidlene «formaliserte samtaler» og «tverretattlig samarbeid». Dette er et resultat av den eksplorative tilnærmingen jeg har valgt til litteraturstudiet. I løpet av de innledende søkene og forarbeidet til det spissede litteratursøket innså jeg at å behandle samtlige forebyggende tilnærming og virkemidler generelt ville favne for bredt. Det personorienterte virkemiddelet «formaliserte samtaler», ofte ved bekymringsamtalen, og det lokallorienterte tverretattlige samarbeidet oppfattet jeg det som naturlig å se i sammenheng med hverandre. Derfor valgte jeg å inkludere begge disse, og med det sikre et bredere utvalg med innfallsvinkler om hva som kan være styrker og svakheter i det forebyggende arbeidet.

1.3 Struktur

Med utgangspunkt i det valgte temaet og problemstillingen vil det videre i oppgaven først bli foretatt en begrepsavklaring. Denne vil presentere radikaliserings, høyreekstremisme og politiets forebyggende arbeid. I metodekapittelet vil valg av metode bli presentert og begrunnet. Det vil også bli gjort rede for metodologien som legges til grunn for design av litteraturstudien. Her presenteres min forforståelse, og det foretas også en kildekritisk vurdering av utvalget. Litteratursøket vil deretter bli presentert. I resultatkapittelet gis en gjennomgang av funn i utvalget. Disse funnene vil deretter bli oppsummert og drøftet i lys av problemstillingen i diskusjonskapittelet. Avslutningsvis gis det en oppsummering av litteraturstudiens funn, og drøftingen av disse.

1.4 Begrepsavklaring og relevante teorier

«Skal man forebygge noe, må man vite hva som skal forebygges.»

(Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 239)

I denne delen av oppgaven vil det gjøres rede for sentrale begrep i denne bacheloroppgaven. Disse redegjørelsene vil danne grunnlag og rammer for forståelsen og diskusjonen av konseptene som behandles i oppgaven. De tre konseptene det vil gjøres rede for er radikaliserings, høyreekstremisme og politiets forebyggende arbeid, herunder bekymringsarbeid. Spesielt når det gjelder så komplekse problemstillinger som radikaliserings til høyreekstremisme er et samlet faglig utgangspunkt og forståelse viktig. Den redegjørelsen som gis her vil neppe klare å kompensere for den regjerende vagheten innenfor forskning og profesjonell anvendelse av radikaliserings og høyreekstremisme, men har til hensikt å skape et overblikk over de momentene som er anvendt.

1.4.1 Høyreekstremisme og radikaliserings

Det eksisterer ikke en felles forståelse av radikaliserings og voldelig ekstremisme blant myndighetens etater eller i akademia. Det eksisterer flere måter å definere det på, med vektlegging av forskjellige moment. Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) definerer radikaliserings som «prosessen der personer utvikler aksept for eller vilje til å støtte eller delta i voldshandlinger for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål» (2020). Voldelig ekstremisme defineres videre som de individene som har gjennomgått en radikaliserings, og er villig til å utøve vold med denne intensjonen (Regjeringen, 2019). Radikaliserings til voldelig ekstremisme kan videre oppsummeres som en ikke-linjær prosess hvor et individ i økende grad tar avstand fra det demokratiske samfunnet kombinert med en økende grad av aksept for vold som virkemiddel (RVTS, u.å.).

Høyreekstremisme kan i likhet med radikaliserings beskrives på flere måter, som igjen har innvirkning på hva som oppfattes som fenomenet. I denne oppgaven vil det bli tatt utgangspunkt i definisjonen fra temarapporten «Hvilken bakgrunn har personer i høyreekstre miljøer i Norge» fra PST (2019), som deler høyreekstremisme i to kategorier. Disse to kategoriene skiller seg fra hverandre ved at den ene, nynazistisk høyreekstremisme, fokuserer på at én rase er overlegen de andre, i motsetning til den «innvandringsfiendtlige» høyreekstremismen hvor ideologien baseres på kultur, og at en kultur er bedre enn en annen (PST, 2019, s. 4).

1.4.2 Politiets forebyggende arbeid

Politiets forebyggende arbeid står som nevnt i sentrum av samfunnsoppdraget, og er omfattende. Det er derfor viktig å kort gjøre rede for hva som er forebyggende arbeid, og hvilken tilnærming som blir vektlagt i denne oppgaven.

Det forebyggende arbeidet starter ofte med en bekymring, enten ovenfor en situasjon, en gruppe eller et individ. En bekymring kan sies å «oppstå i forbindelse med avvik fra en mer eller mindre eksplisitt normalitet» (Førde og Arnesen, 2019, s. 56). Det forebyggende arbeidet kan søke å forebygge kriminalitet ved å ta i bruk virkemidler (målrettede handlinger med utgangspunkt i metoder) for å påvirke en målgruppe gjennom en eller flere av ni mekanismer (Bjørø, 2015, s. 42). Disse mekanismene deles inn i tre kategorier ut fra deres formål – å forebygge en kriminell handling proaktivt, å forebygge i det en kriminell handling har skjedd, og å forebygge at en kriminell handling gjentar seg. Mekanismene er å bygge moralske barrierer, redusere rekruttering, avskrekke, avverge, beskytte sårbare mål, inkapasitere, redusere skade, redusere gevinster, og rehabilitering (Bjørø, 2015, s. 26). Dette arbeidet utføres av hovedaktører, definert som de som iverksetter og utfører virkemidlene (Bjørø, 2015, s. 42).

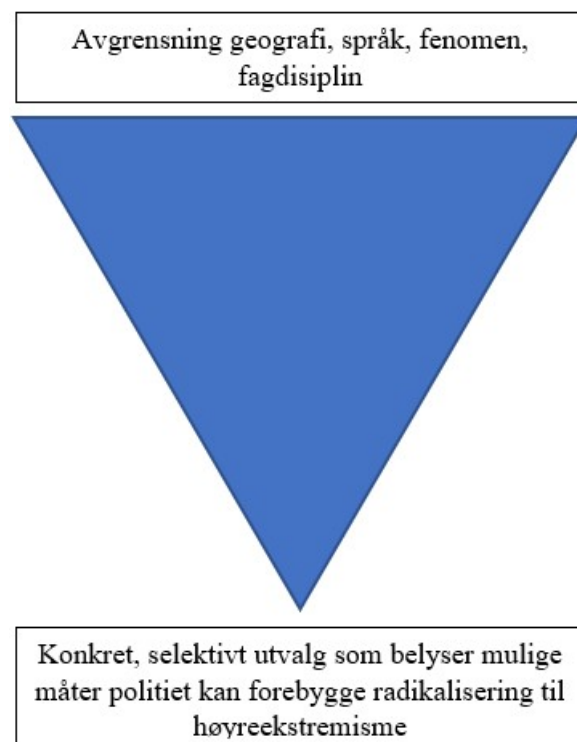
2. Metode

Som nevnt er formålet med denne oppgaven å finne mulige virkemidler politiet kan anvende i forebyggingen av radikaliserings og høyreekstremisme, og diskutere muligheter og utfordringer i et utvalg av disse. Grønmo definerer metode som de «... konkrete fremgangsmåtene for opplegg og gjennomføring av spesifikke vitenskapelige studier...», som er utledet fra de generelle prinsippene man finner i metodologien (Grønmo, 2016, s. 43). Metoden som er valgt for gjennomføringen av denne oppgaven er litteraturstudie. Først vil metodologien som er lagt til grunn for dette litteraturstudiet bli gjort rede for. Det vil videre bli gjort rede for valg av søkemotor, søkebegrep og søkefraser, samt inkluderings- og ekskluderingskriterier. Til slutt vil søkeprosessen bli presentert, sammen med en oppsummering av kildekritikk rundt de utvalgte kildene. Avslutningsvis vil det i dette kapitlet bli tatt stilling til oppgavens validitet og reliabilitet.

2.1 Metodologi

Det er viktig å være reflektert rundt valgene man tar i utformingen av litteraturstudiet.

Hovedkilden til metodologi har vært Ingeborg Støren (2021) sin bok «Bare Søk!», som gir en ryddig introduksjon til litteraturstudiet som metode. Jeg har valgt en utforskende tilnærming til litteraturstudiet, begrunnet i et ønske om å anvende kvalitativ tematisk analyse av utvalget (Branley, et al, 2018, s. 65). Prosessen har vært stegvis, inspirert av Arksey og O'Mailley (2005) sin artikkel. Denne handler om scoping studies, og tar sikte på å starte søket bredt, for deretter å foreta en stegvis innsnevring via inkluderings- og ekskluderingskriterier.

Figur 1: Stegvis avgrensning og konkretisering av fokus. Egenprodusert.

Supplerende til den stegvise tilnærmingen har jeg hentet inspirasjon fra metodekapittelet i artikkelen til Hiles et al. (2013), hvor grunnprinsippene presentert i Støren og Branley et al. går igjen. Dette har resultert i en prosess bestående av fire steg, med refleksjon og revurdering ved hvert steg. Prosessen har vært gradvis og gått fra et bredt abstrakt utgangspunkt til et konkret utvalg med kilder som kan belyse min problemstilling, og kan illustreres som en trakt som vist i figur 1. Det ble deretter foretatt en gjennomgang av utvalget, og påfølgende tematisk analyse. Her var formålet å identifisere konsept og tema som kunne bidra til å belyse problemstillingen (Hiles et al, 2013, s. 2061; Braun og Clarke, 2006). Dette resulterte i de to

temaene *tillit i personorientert forebygging og tillit i det tverretatlige samarbeidet*. Viser for øvrig til lesetabellen i vedlegg 2.

2.2 Forforståelse

Forforståelse som konsept viser til den tolkningen jeg gjør av informasjonen jeg analyserer, og hvordan denne tolkningsprosessen påvirkes av mine tidligere erfaringer og kunnskap (Thurén, 2009, s. 66). Min forforståelse er formet av den kunnskapen jeg har tilegnet meg ved tidligere bachelorprogram, så vel som den gjennomgående generelle interessen jeg har hatt for temaet radikaliserings og høyreekstremisme. Jeg har gjennomført feltarbeid med en selverklært nasjonalsosialist, gjennomført kvalitativt intervjuarbeid med formål å undersøke tverretatlig samarbeid i kommunen, og skrevet en teoretisk oppgave om sosiologiske forklaringsmodeller om radikaliserings til høyreekstremisme. Ved å være bevisst dette, og ved å anvende dette på en god og forskningsetisk måte vil jeg i større grad kunne ivareta litteraturstudiets validitet og reliabilitet. I tillegg til den kunnskapen jeg har fra tidligere studier, har jeg også tilegnet meg erfaringer fra praksisåret. Dette består både i samtale med publikum, men også ved hospitering ved distriktets sentrale enhet for forebygging.

Samlet vil disse momentene kunne påvirke mitt perspektiv. Det er viktig at jeg er bevisst hvilken innvirkning det kan ha. Gjennom den metodologiske tilnærmingen har jeg forsøkt å ivareta en transparent og god søkeprosess og selektering, samtidig som jeg har fått utnyttet den forkunnskapen jeg besitter.

2.3 Kildekritikk

Det ble foretatt en kildekritisk vurdering av utvalget. Kildekritikk er sentralt for å vurdere overføringsverdien til kildene med hensyn til å belyse oppgavens problemstilling, samt deres relevans innen forskningsfeltet (Barstad og Glasø, 2021, s. 108). Alle de tre kildene i utvalget var fagfellevurderte, og publisert i nyere tid. I denne delen av metodekapittelet vil kildene presenteres og vurderes.

2.3.1 Tekst 1: «Politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme»

Delstudiet er gjennomført av Ingvild Magnæs Gjelsvik og Tore Bjørge. Den er en del av rapporten «Høyreekstremisme i Norge – Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier» og ble publisert i 2018. Dette delstudiet har som mål å undersøke hvordan ulovlig virksomhet knyttet til ekstremisme kan forebygges, og hvilke virkemidler

politiet kan anvende i dette arbeidet. Studien ble gjennomført med et utvalg selektert fra 12 politidistrikt, med informanter fra lokalt PST, radikaliseringskontakter og etterretningsanalytikere. Disse informantene deltok i gruppeintervju. Forskerne gjennomførte også intervju med PST sentralt, og KRIPOS. Det var også et ønske om å inkludere SLT-koordinatorer i datasettet, men dette var ikke mulig på grunn av tidsbegrensninger og omfang på prosjektet. Det vises i denne sammenheng til forskningsprosjektet «Nordic Multiagency Approaches to Handling Extremism: Policies, Perceptions and Practises». Dette var et treårig prosjekt ledet av Tore Bjørgo og som startet i 2018, og resulterte i artikkel 3 i denne litteraturgjennomgangen; «Experimenting Trust in multiagency collaboration to prevent violent extremism: A Nordic qualitative study» skrevet av Solhjell et al. (2022).

2.3.2 Tekst 2: «Bekymringsarbeidet. Dilemmaer og muligheter i lokal forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme i Norge»

Forskningsrapporten «Bekymringsarbeidet. Dilemmaer og muligheter i lokal forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme i Norge» (Førde og Andersen, 2018) er en kvalitativt eksplorerende studie, med fokus på erfaringer og fortolkninger hos informantene. Det ble gjennomført individuelle intervju med 12 polititjenestepersoner, åtte radikaliseringskontakter og fire radikaliseringskoordinatorer. Underveis i analysen ble validiteten til studien sikret ved at et utdrag av hovedtrekkene i funnene ble presentert og diskutert med et utvalg radikaliseringskontakter. Formålet med studien var å kartlegge bekymringsarbeidets innhold og hvordan dette arbeidet var organisert.

2.3.3 Tekst 3: «Experiencing trust in multiagency collaboration to prevent violent extremism: A Nordic qualitative study»

I artikkelen til Randi Solhjell et al. (2022) var formålet til studien å undersøke tilliten i de tverretatlige teamene som arbeider med forebygging av voldelig ekstremisme i Norden. Studien ble gjennomført av en transnasjonal forskergruppe med forskere fra Norge, Danmark, Sverige og Finland. Studien ble gjort ved 13 simulerte case-diskusjoner og refleksjonsmøter ved gruppeintervju og 78 individuelle semistrukturerte intervju (Solhjell et al, 2022, ss. 170-171). Informantene jobbet i det tverretatlige samarbeidet i Norge, Danmark, Sverige og Finland. Av informantene som ble selektert i Norge deltok politi, koordinatorer, helsearbeidere, sosialarbeidere, skolen og kommunale aktører. Intervjuene ble analysert tematisk ved stegvis koding av materialet. Dette resulterte i tre hovedtema som kunne

beskrive tillit i det tverretatlige samarbeidet for forebygging av voldelig ekstremisme i nordiske land: tillit på strukturelt nivå, tillit på profesjonelt nivå og tillit på et oppfattet personlig nivå (Solhjell et al., 2022, s. 172). Studien har en fortolkende tilnærming, og retter søkelyset mot de forebyggende aktørene sin opplevelse av tillit og betydningen til denne (Solhjell et al, 2022, s. 165).

2.4 Litteratursøket

Litteratursøket ble gjennomført i ved seks søk i fire databaser, henholdsvis tre søk i Oria, ett søk i Google Scholar, ett søk i JSTOR og ett søk i PIA. Søkeordene som ble brukt var blant annet «høyreekstremisme», «radikalisering», «politi» og «forebygging», og med variasjon i søktestring og søkeord (se Vedlegg 1 – Søkelogg).

	Oria Søk 1	Oria Søk 2	Oria Søk 3	Scholar Søk 1	JSTOR Søk 1	PIA Søk 1	Totalt
Steg 1 (Innledende)	25	11	15	121	14	23	209
Steg 2	7	1 (3)	2 (7)	27	1	2	40
Steg 3	2	1	1	5	0	2	11
Steg 4 (utvalg)	0	1	0	1	0	1	3

Tabell 1: Oversikt over stegvis søkeprosess.

Som vist i tabell 1 resulterte dette i 209 treff. Disse treffene ble deretter systematisk gjennomgått ved hjelp av inkluderings- og ekskluderingskriterier. Disse ble utredet med utgangspunkt i avgrensningen jeg hadde bestemt meg for innledningsvis, herunder geografisk område, språk, og fenomen. Et annet inkluderingskriterium var at kildene måtte være fagfelleverderte forskningsbidrag. Dette forklarer det store fallet i treff på søket i Google Scholar, da det var svært mange masteroppgaver blant disse. Treffene ble også delt inn i kategorier etter relevans, henholdsvis høy, middels og lav. Dette resulterte i 40 treff i steg 2. Gjennom en videre innsnevring av inkluderingskriteriene var det 11 treff på steg 3. Her var et særlig utslagsgivende kriterium at kilden måtte omhandle politiets forebyggende arbeid eller rolle. Disse ble deretter gjennomgått i sin helhet, og de kildene som jeg anså som best egnet til å belyse min problemstilling ble selektert. Dette resulterte i et utvalg på tre artikler, se tabell 2.

Årstall	Forfatter	Tittel	Format
2018	Gjelsvik og Bjørge	Politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme	Delstudie i forskningsrapport
2018	Førde og Arnesen	Bekymringsarbeidet – Dilemmaer og muligheter i lokal forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i Norge	Forkningsrapport
2022	Solhjell et al.	Experiencing trust in multiagency collaboration to prevent violent extremism: A Nordic qualitative study	Forskingsartikkel

Tabell 2: Oversikt over utvalg

3. Resultater

I denne delen av oppgaven vil funnene fra litteraturgjennomgangen bli presentert. Først vil de aktuelle funnene fra delstudiet til Gjelsvik og Bjørge (2018) bli presentert. Denne studien tilbyr en omfattende gjennomgang av virkemidlene politiet har tilgjengelig. Den belyser også muligheter og utfordringer ved disse. Videre vil forskningsrapporten til Førde og Arnesen (2018) gjennomgås. Denne bidrar med en kvalitativ studie som belyser muligheter og dilemma ved «bekymringsarbeidet». I denne rapporten er de delene av studien som omhandler politiets virkeområde vektlagt. Avslutningsvis i dette kapittelet blir forskningsartikkelen til Solhjell et al. (2022) gjennomgått. Denne undersøker tillit sin innvirkning på det tverretatlige samarbeidet.

3.1 «Politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme» - en oversikt

Delstudiet presenterer først nyere forskning, blant annet ved at Gjelsvik og Bjørge viser til Bjørge (2015) sin bok «Forebygging av kriminalitet» innledningsvis i artikkelen, og trekker fram at forebygging bør gjøres ved en «helhetlig strategi som involverer et bredt spekter av forebyggende aktører som besitter komplementære forebyggende virkemidler» (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 237). Deretter tar studien for seg handlingsplaner og opprettelsen av radikaliseringskontakter. I denne forbindelse gir studien en presentasjon av handlingsplaner som er rettet mot problematikken, og viser særlig til Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme fra 2014. Her trekkes tiltak 13; «forankring av ansvar for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme», og tiltak 24; et fokus på styrking av tilstedeværelsen til politiet på internett fram (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 237). Denne

handlingsplanen ble revidert i 2020, etter delstudiets publikasjon. I intervjuene som ble gjennomført kom politiets sentrale rolle fram som sentral i forebyggingen av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Det vises til tidligere forskning og argumenteres for en styrking av andre aktører, og å utarbeide en tydeligere rollefordeling.

Videre presenteres etterretning kombinert med fenomen- og lokalkunnskap som sentralt for det forebyggende arbeidet. Studien fant at målgruppen var endret til å bestå i hovedsak av voksne. Med dette følger det at mange av de tiltakene som fungerte på 90-tallet ikke vil treffe målgruppen, da mange av disse var tiltenkt ungdom under 18 år. Det poengteres blant annet at det forebyggende arbeidet fortsatt i for stor grad er rettet mot individ under 18 år, og at det kommunale apparatet har begrensede verktøy i møtet med de over 18 år. I forlengelsen av dette vises det til NAV, helsevesenet og eventuelt kriminalomsorgen som viktige samarbeidspartnere i arbeidet rettet mot den nye målgruppen (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 244).

Forebyggende samtaler trekkes også fram, og omtales som et sentralt «mykt» virkemiddel. Det myke politiarbeidet omtales som «kjernen i godt politiarbeid», med et fokus på etablering og bygging av tillit, tilstedeværelse og kontakt med lokalbefolkningen. Dette arbeidet foregår gjerne gjennom ulike former for kommunikasjon med lokalsamfunnet. For å kunne komme i posisjon for tidlig intervensjon er det behov for en allerede etablert tillit og trygghet mellom politiet og publikum. Forebyggende samtaler kan være oppsøkende samtaler ved både politi og PST rettet mot individ eller lokalmiljø (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 245). En annen form er bekymringssamtalen, en strukturert og målstyrt samtale med hensikt å kartlegge en ungdom sin livssituasjon og å oppnå en ansvarliggjøring av ungdommen selv og foresatte i arbeidet med endring (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 245). Forebyggende samtaler kan anvendes mot voksne enten ved frivillig bekymringssamtale med formål å fremme en bekymring og kartlegge behov hos individet, en avklaringsamtale samtale hvor hensikten er å avgjøre om personen utgjør en trussel eller ikke, og en advarende samtale hvor uønsket atferd poengteres, og det gis en advarsel om at om atferden ikke opphører så vil det kunne få strafferettslige eller forvaltningsmessige konsekvenser.

I gjennomførelsen av slike samtaler understreker studien at personlige egenskaper hos tjenestepersonen som gjennomfører samtaler, samt hvordan deres opptreden vil være viktig for om det dannes tillit mellom individet og politiet, som igjen vil kunne være utslagsgivende

for resultatet på samtalen. En utilsiktet og uønsket effekt av bekymrings samtalen som kom fram i studien var en mulig forsterkende effekt på individet sitt verdenssyn og ideologi. Dette kan særlig finne sted hos de i målgruppen som er del av et nettverk, og som har politiet og myndighetene som del av sitt fiendebilde (Gjelsvik og Bjørge, 2018, ss. 250-251). Å oppnå kontakt og skape dialog kan i seg selv være vanskelig, og det er desto viktigere i de tilfellene hvor det etableres kontakt å gjøre seg tilgjengelig for samtale og vise dette for individet selv og andre aktører rundt hen. I tillegg vil det være viktig å anerkjenne at de samarbeidende forebyggingsaktørene å komme i kontakt og posisjon ovenfor et individ. Et samarbeid her kan skaffe innpass på tvers av etatene, og bedre sikre en helhetlig tilnærming hva gjelder tilbud for individet (Gjelsvik og Bjørge, 2018, ss. 250-251).

Studien viste også betydningen av forvaltningsmessige og strafferettslige virkemidler. Disse gjør sin inntreden i det samtaler ikke fører frem eller ikke får den ønskede effekten. De gjør seg også gjeldende i de tilfellene hvor et individ begår straffbare handlinger, som vold, trakassering eller hatefulle ytringer. Her pekes det særlig til inkapasitering som effekt av straffeforfølgelse av de som begår kriminalitet, enten ledere eller medlemmer i et miljø (Gjelsvik og Bjørge, 2018, ss. 258-259). Forvaltningsmessige tiltak kan også anvendes, som for eksempel inndragelse av våpen. I denne sammenhengen understrekes det også viktigheten av å vurdere hvilken tilnærming man velger, og at mye av den problematiske aktiviteten og atferden hos eksempelvis aktivister bevisst holdes innenfor en «gråson». Det er da viktig at tjenestepersoner er trygge på grensen mellom ytringsfrihet og en straffbar ytring (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 260).

Informantene i studien fremhevet også individ med kombinerte utfordringer, spesielt ved rus, psykiatri og kriminalitet, når det gjaldt voldspotensial. (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 263).

Disse individene ble gjerne omtalt som «hybrider»; personer som hadde psykiatriske problemer kombinert med høyreekstremistisk sympati. Hybrider beskrives som flytende, og det var ofte stor variasjon i hvilken sammensetning av problemer som var til stede. Den høyreekstremistiske ideologien var heller ikke nødvendigvis sentral eller dyptgående. En sentral utfordring i distriktene var at slike personer lett kunne falle mellom de forskjellige stolene til det offentlige apparatet. Det pekes da spesielt på viktigheten av godt tverretattlig samarbeid og fokus på oppfølging og informasjonsdeling (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 265). Funnene i studien støttes av tidligere forskning om soloterrorister, og det pekes til at denne typen individ med en tiltrekking mot høyreekstremistisk tankegodt, en interesse eller sympati for voldsutøvelse samt mentale forstyrrelser samlet vil være en betydelig utfordring (Gjelsvik

og Bjørge, 2018, s. 268). Det pekes til viktigheten av tett samarbeid i møtet med dette, og at man har god og inngående kunnskap om taushetspliktens rolle i informasjonsdelingen på tvers av etatene.

Delstudiet viser en atferdsendring i målgruppen. Mye av aktiviteten blant både enkeltstående individ og aktører i et miljø er flyttet til internett. Studien påpeker at dette byr på både muligheter og utfordringer, samt en endring i hvilke virkemidler som kan benyttes av politiet. Dette skiftet kan gi en betydelig økt mulighet for etterretning ved bruk av OSINT (etterretning ved åpne kilder), samtidig som lokal tilknytning og tilhørighet hos individet blir mindre tydelig. I tillegg til økte muligheter for etterretning fant studien at tilstedeværelse på internett også kunne være en sentral kontaktflate for forebygging (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 269). Former for slik tilstedeværelse deles inn i tre former: formidling av informasjon, opplysningsarbeid og målstyrt etterforskning. En svakhet som påpekes i etterretningsøyemed er at det per studiens publisering var lite systematisk arbeid rettet mot å monitorere enkeltpersoner eller miljø på nett (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 271). Etterretningsarbeidet karakteriseres som å ha en noe sporadisk karakter, og det foreligger en stor grad av avhengighet av publikum som tipser.

Det tverretatlige og tverrfaglige samarbeidet pekes til som avgjørende for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme. Som resultat av de forskjellene som foreligger hva gjelder mandat, tilgang til informasjon og «inngang» vil det være sentralt å etablere et samarbeid som deler og supplerer på tvers av etatene (Gjelsvik og Bjørge, s. 272). Etableringen av radikaliseringskontakter i politidistriktene ble omtalt av informantene som svært hensiktsmessig, og viktig for etablering av tillit mellom forebyggingsaktørene. I denne forbindelse ble det vist særlig til viktigheten av felles fora for kunnskapsutveksling og relasjonsbygging (Gjelsvik og Bjørge, s. 273). Et overordnet fokus burde være å skape forståelse på tvers av mandat. Dette vil igjen kunne forebygge spenninger mellom aktørene i det tverretatlige samarbeidet. Det poengteres at politiet er avhengig av å spille på de øvrige aktørene sine tiltak, som i større grad kan karakteriseres som å ha et omsorgsfokus, være positivt rettet og ha som mål å styrke individet. Taushetsplikten nevnes i denne sammenhengen, og viktigheten av å være trygg på denne for å sikre god informasjonsflyt mellom etatene (Gjelsvik og Bjørge, 2018, s. 275).

3.2 «Bekymringsarbeider – Dilemmaer og muligheter i lokal forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme i Norge» - vaghet, dobbeltrolle og gråsoner

Studien fant at gjennom et fokus på konstruksjonen av en «bekymring» at det eksisterte en betydelig vaghet rundt hva som faktisk er en bekymring. Det var uklarehet i hva de forskjellige etatene og profesjonene legger i begrepet, som igjen ville kunne skape spenninger. Samtidig som bekymring som begrep og «fokus» var egnet til å skape en felles plattform for samarbeid, forståelse og forbindelser på et tverrfaglig og tverretatlig nivå, argumenterer Førde og Andersen for at vagheden kan bidra til å skjule og underspile de utfordringene som eksisterer i samarbeidet, herunder spenninger og motsetninger mellom omsorgsarbeid og kontroll ovenfor et individ (2018, s. 202).

Vaghet rundt hva som inngår i bekymringsarbeidet og hva en bekymring er, gjaldt også for politiet. Studien fant at bekymringsarbeiderne opplevde vaghet og utydelighet rundt innhold i arbeidet, samt utydelig ledelse ovenfra, som utslagsgivende når det kom til utfordringer i det lokale forebyggende arbeidet. Dynamikken i å balansere mellom kontroll og omsorg i bekymringsarbeidet kom til uttrykk ved undersøkelse av hvordan caser ble løst. Tiltak kunne kategoriseres og plasseres langs en vertikal akse, «nedenfra» og «ovenfra». Tilnærming ovenfra omfatter tiltak som følger retningslinjer og lovverk tett, og nedenfra omfatter de løsningene som i større grad er «utenfor boksen» og pragmatiske (Førde og Andersen, 2018, s. 95).

Studien fant også at politiet møtte utfordringer i behandlingen av selve bekymringene. Ansvarer var stort når det skal skilles mellom bekymringer som burde føre til tiltak, og bekymringer som ikke ble ansett som alvorlig nok. Vagheden rundt bekymringsarbeidet poengteres også her som utfordrende. Her fremheves balanseringen av risiko, hvor man må unngå å gjøre for lite, for mye, eller i verste fall fatte tiltak som bidrar til å forverre eller forsterke det man forsøker å forebygge eller forhindre (Førde og Andersen, 2018, s. 127). De resterende fokusområdene i studien deles inn i tre kategorier – formaliserte samtaler, bekymringsarbeidet utenfor politiet og pårørendeperspektivet. Formaliserte samtaler fremheves ofte som et sentralt virkemiddel i forebyggingsarbeidet, og det belyses flere muligheter og utfordringer med denne dialogtilnærmingen. Førde og Andersen problematiserer spesielt spenningen mellom kontroll og omsorg, og politiets dobbeltrolle som

søkende etter etterretning og informasjon kombinert med et ytret ønske om hjelp. Her vektlegges spesielt den kanskje underkommuniserte motsetningen mellom den som er utsatt for bekymring og myndigheten, og interessekonflikten mellom de to står i fare for å underspilles (2018, s. 129).

Studien viser også til at bekymring som ramme for det forebyggende arbeidet mot radikaliserings og voldelig ekstremisme også er nyttig. Den bringer med seg en anerkjennelse av kompleksiteten i det som skal forebygges, og at et menneskes livsløp og utfordringer ikke nødvendigvis lar seg dele inn i de samme kategoriene og inndelingene i myndigheten, ved etatene. Tverretatlig og tverrfaglig samarbeid pekes her på som sentral i det forebyggende arbeidet. Studien fant også at bekymring som ramme kombinert med vektlegging av tidlig intervensjon i noen tilfeller kan føre politiet inn i en gråsoner. En bevisstgjøring på samspillet mellom kontroll og omsorg, samfunnets sikkerhet og demokrati, og sosialpolitikk versus sikkerhetspolitikk ble pekt på som sentral for å sikre forsvarlig bekymringsarbeid (Førde og Andersen, 2018, s. 203).

Studien viser videre til at den brede og tidlige innsatsen som vektles som hovedstrategi av myndighetene i seg selv kan bidra til økt vaghet og usikkerhet når det gjelder hva som oppfattes som «bekymringsverdige». Grensen mellom hva som oppfattes som problematiske holdninger og handlinger, og hva som oppfattes som ulovlige handlinger trekkes inn i en gråsoner (Førde og Andersen, 2018, s. 203). Disse utfordringene er illustrert ved å vise til et tenkt overordnet spenn mellom samfunnssikkerheten på den ene siden og rettssikkerheten for de bekymringsutsatte og demokratiets mulighet for ytringsfrihet på den andre. Innenfor dette faller spenningen mellom hva som er ekstreme holdninger og hva som er voldelige handlinger, samt hva som er formålet med intervensjonen – kontroll eller omsorg (s. 204).

3.3 «Experiencing trust in multiagency collaboration to prevent violent extremism: A Nordic qualitative study» - tillit i det tverretatlige samarbeidet.

Solhjell et al. (2022, s. 164) sin artikkel poengterer innledningsvis at forebygging av voldelig ekstremisme må anses som en kompleks oppgave. Samfunnets tilnærming til forebygging av radikaliserings og ekstremisme må gjøres helhetlig, og på tvers av de profesjonene som driver forebyggende arbeid. Solhjell et al. viser til Dalgaard-Nilsen (2016), og påpeker at en enkelt

etat ikke har tilstrekkelig ressurser, verktøy eller ekspertise til å løse oppgaven alene. Tidlig intervensjon fremheves som et sentralt moment i den forebyggende innsatsen, og tverretatlig samarbeid mellom politi, sosial- og helsetjenester og skole trekkes fram som et verktøy for å oppnå dette (Solhjell et al, 2022, s. 165). Tverretatlig samarbeid er «overført» fra generelt forebyggende arbeid, og bygger på en idé om at en helhetlig tilnærming har økt sjanse for å bearbeide de faktorene som gir økt risiko for radikaliserings hos et individ (Solhjell et al, 2022, s. 165). Formålet til studien var å kartlegge tillit i det tverretatlig samarbeidet, og hvordan grad av tillit påvirker samarbeidet. Tverretatlig tillit fremheves som vesentlig i samarbeidet for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Artikkelens teoretiske bakgrunn gjør rede for tillit ved partikulær og generalisert tillit (samt kombinasjonen av disse), og setter disse i sammenheng med tverretatlig samarbeid som konsept. Partikulær tillit kan anses som tilliten mellom individ, og generalisert tillit omhandler institusjonell tillit. Videre presenterer forfatterne teorier om at partikulær tillit kan skape generalisert tillit. Effekten av tiltak som gjennomføres ved tverretatlig samarbeid settes i mulig sammenheng med tilliten for øvrig i samfunnet, som i de nordiske landene plasseres høyt på målinger (Solhjell et al, 2022, s. 167).

Tillit ble pekt på som nødvendig for at tverretatlig samarbeid kan opprettes og driftes, i tillegg til kvalitetene gjensidig respekt og tydelig avgrensning mellom etater. Artikkelen viser til omfattende tidligere forskning, og argumenterer for at tillit er en faktor som må være til stede for etableringen av tverretatlig samarbeid. De argumenterer for at dette ved å vise til forskjeller i målstyring, anvendt profesjonslogikk og hvordan disse kan komme i konflikt med hverandre på tvers av etater (Solhjell et al, 2022, s. 167). Tillit ble også sett på som nødvendig for samarbeid på tvers av etatene gjennom informasjonsflyt og dannelsen av en felles forståelse av tilnærminger og språk. Graden av tillit ble sett på som avgjørende for hvor villig aktørene var til å dele informasjon, og delta og planlegge felles tiltak. De lovlige rammene kunne sies å begrense aktiviteten til en etat og muligheten for samarbeid. Et eksempel var reduksjon av informasjonsflyt på grunn av usikkerhet rundt taushetsplikten. Denne ble mindre utslagsgivende på samarbeidet når tillit var etablert på et personlig og profesjonelt nivå (Solhjell et al, 2022, s. 182).

Aktører i ledende roller og aktører i politiet kunne anses som å ha for mye generalisert basert tillit til deres egen profesjon og etat. Samarbeidet med andre etater kunne ødelegges av for stor vektlegging av ens egen etat sitt mandat. Studien viste til at prosessen med etableringen

av tillit i det tverretatlige samarbeidet i seg selv er kompleks, og at den foregår på strukturelt, profesjonelt og personlig nivå. Det argumenteres her for at partikulær tillit kan fungere som en plattform for generalisert tillit. Studien identifiserte betydelige forskjeller i rollene og mandatene hos de forskjellige etatene, og at disse forskjellene kunne virke negativt på tilliten mellom etatene. Å bygge tillit og en relasjon mellom etatene ble ansett som vesentlig. Tillit kan bidra til å kompensere for de forskjellene som eksisterer mellom etatene (Solhjell et al, 2022, s. 183).

For å sikre fullt utbytte av fordelene tillit kan gi i det tverretatlige samarbeidet anbefaler artikkelforfatterne å jobbe for økt tillit på alle de tre nivåene. I tillegg bør dette økte fokuset på tillit kombineres med en innsats for å øke forståelsen for variasjon i rutiner, mandat og profesjon mellom forebyggingsaktørene. Studien argumenterer for at tilstedeværelsen eller fraværet av tillit vil kunne sies å være utslagsgivende og ha konsekvenser. Strukturell tillit som resultat av lovlig regulering og veletablerte mandat fungerte som en plattform for tillitsfullt teamarbeid. Studien viste også at mangel på slike tillitsvekkende rammer ved for eksempel gråsoner, vaghet i lederskap og interne konflikter kunne føre til svekket tillit og dårlig samarbeid. Her fremheves gjensidig tillit, og betydningen dette vil være viktig i møtet mellom etatene. Forskjellen i lovgivning, mandat og institusjonell logikk vil kunne føre til friksjon mellom etatene, og en villighet til å øke forståelse og innsikt står sentralt. Funnene i studien styrket tidligere forskning sin oppfatning av partikulær tillit sitt potensial til å virke som en plattform for dannelse av generalisert tillit (Solhjell et al, s. 184).

Forholdet mellom politi og sosialtjenester pekes på som de to sektorene med størst forskjell når det gjelder institusjonell logikk. Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme krever en helhetlig tilnærming som kombinerer elementer fra alle etatene som fungerer som forebyggingsaktører. I denne sammenheng viste det seg at politiet kunne oppfattes som å være hevet over de øvrige etatene gjennom autoritet, men at denne utfordringen kunne være et resultat av manglende forståelse og trygghet på lovgivningen rundt informasjonsutveksling (Solhjell et al, 2022, s. 185).

4. Diskusjon

I dette kapittelet skal vi se nærmere på likheter og forskjeller mellom resultatartiklene. Så langt i oppgaven har de sentrale funnene i utvalget blitt presentert. Disse vil nå sammenlignes

og diskuteres opp mot hverandre, i lys av oppgavens problemstilling: «På hvilke måter kan politiet forebygge radikaliseringskontakter til høyreekstremisme?». Diskusjonen vil se nærmere på virkemidler politiet kan anvende, i tillegg til mulig effekt av tillit i henholdsvis personorientert og lokalorientert tverretattlig forebygging. Som nevnt fungerer Gjelsvik og Bjørgo som et utgangspunkt for forståelsen av de to øvrige tekstene. Delstudien presenterer først handlingsplaner og radikaliseringskontakter under et samlet punkt. Herunder finner vi momenter som omtaler politiets nøkkelrolle i det forebyggende arbeidet. Etableringen av radikaliseringskontakter og deres dialog internt i politiet og med eksterne samarbeidspartnere løftes fram som et positivt tiltak i Førde og Andersen sitt studie. Her pekes det spesielt til muligheten for etablering av en felles forståelse av mandat, og en tillitsbygging. Argumentet om styrking av andre aktører og utarbeiding av en tydeligere rollefordeling støttes av Førde og Andersen. Deres argument om betydningen av forståelse for mandat og rammer på tvers av etatene komplimenterer disse betraktningene. Gjennom en tydeligere ansvars- og rollefordeling vil den vagheden som går igjen i deres studie kunne forebygges. Som det poengteres i Solhjell et al, vil gjensidig respekt og arbeid mot en felles forståelse mellom etatene være avgjørende i en slik prosess.

Førde og Andersen problematiserer begrepet bekymring, og bidrar med viktig refleksjon hva som styrer det forebyggende arbeidet. De peker på en uklarehet og vighet rundt hva som skal til for at et individs atferd kan omtales som bekymringsverdige. Dette kom av forskjeller i hvordan etatene forstod og brukte begrepet. Denne usikkerheten forekom også hos politiet. Informantene pekte på en vighet rundt hva som skulle omfattes av det forebyggende arbeidet. I tillegg opplevde de en spenning i det å balansere kontroll og omsorg i møtet med publikum, da særlig i formaliserte (forebyggende) samtaler. Herunder fant studien at forebyggingsaktørene i politiet opplevde utfordringer med vurderingen av risiko, og balansen mellom å gjøre for lite eller for mye.

Gjelsvik og Bjørgo understreker også økt fokus på etterretning og produksjon av fenomen- og lokalkunnskap som viktig. Endringen i målgruppe fører til en endring i hvilke etater som «treffer» best i det forebyggende arbeidet. At målgruppen har endret seg til å i størst grad bestå av personer over 18 år har betydning for dette. Viktige samarbeidspartnere her vil kunne være kommunen, NAV, helsevesenet og kriminalomsorgen. Det tilkommer også funn som tyder på en atferdsendring hos individet. Økende grad av aktiviteten foregår på internett, som svekker den lokale forankringen og muligheten for etterretning. Selv om det gjerne foreligger

mer informasjon om individ, grupper og aktivitet tilgjengelig på internett, er ikke aktiv monitorering av disse mulig som følge av hvor ressurskrevende dette ville være. Man kan også stille seg spørsmålet om hvor inngripende dette ville vært ovenfor publikum, og balansen mellom omsorg og kontroll. Som følge av dette er etterretningsvirksomheten avhengig av tips fra publikum. Studien fant også at hybrider utgjorde en utfordring på grunn av den betydelige uforutsigbarheten hos individet. Oppdagelse og hensiktsmessig intervensjon ble beskrevet som utfordrende, og slike individer kunne falle mellom «etatenes stoler». Dette krever en helhetlig tilnærming, og en tilpassing av samarbeidet.

Videre undersøkes den forebyggende samtalen, og det pekes til en forutsetning om allerede etablert tillit og trygghet mellom politiet og publikum. Et interessant funn her er at de personlige egenskapene til forebyggeren og hans opptreden i samtalen kunne være avgjørende. Dette kom av at dette kunne ha en innvirkning på byggingen av tillit. I tillegg må man være reflektert rundt valg av samtaleform og formålet bak denne. Samtalen kan føre til en utilsiktet eller uønsket effekt, og i verste fall fungere akselererende og forsterkende på individets verdenssyn eller ideologi. Dette støttes av Førde og Andersen, som fant at forebyggerne opplevde det som krevende å balansere virkemidler og grad av inngripen. Balansen mellom å gjøre for lite eller for mye, og gjennom dette stå til fare for å forverre det man forsøker å forebygge. I tillegg poengterer Gjelsvik og Bjørge at det kan være vanskelig å komme i posisjon for å gjennomføre samtale. Dette kan komme av manglende strukturell tillit til myndighetene, som er aktuelt ved forebygging av høyreekstremisme. Dette fører til at det ikke åpner seg mulighet til å danne tillit på et profesjonelt eller personlig nivå.

Førde og Anderson peker på flere utfordringer ved rollen politiet fyller i de formaliserte samtalen. Et uttalt fokus på bekymring og ønsket om å hjelpe gjennom planlegging av veien videre kan havne i konflikt med den faktiske kontrollen individet utsettes for. Politiet vil kunne sies å fylle en dobbeltrolle, hvor søken etter etterretning blir underkommunisert via bekymringsbegrepet. Dette kan igjen føre til en feilrepresentasjon av den mulige interessekonflikten mellom individet myndighetene er bekymret for, og politiet. Likevel understreker de at den formaliserte samtalen er et viktig virkemiddel som gir god mulighet til å kartlegge et individ sine behov, og følgelig planlegging av videre oppfølging. Her er det viktig at politiet er bevisst sin rolle, og aktivt tar hensyn til dynamikken mellom aktøren og målgruppen. Dersom man kommer i dialog er det desto viktigere å fokusere tillitsbygging på et personlig, da den strukturelle og profesjonelle tilliten gjerne er lav.

Det tverretatlige samarbeidet omtales i alle de tre tekstene, som understreker tverretatlig samarbeid som avgjørende i forebyggingen av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Samtidig går det igjen i funnene at den helhetlige tilnærmingen byr på både fordeler og ulemper. De forskjellige mandatene, inngangene og tilgangene til informasjon kan bidra til økt kvalitet på det forebyggende arbeidet – gjennom velfungerende samarbeid. Gjelsvik og Bjørge peker her på viktigheten av gode rutiner, kompetansedeling og informasjonsflyt. Informantene i deres studie fremhever etableringen av kompetansedelingsfora og radikaliseringskontakter som gode tiltak. Dette støttes også av både Førde og Andersen, og Solhjell et al. Den samme spenningen mellom omsorg og kontroll gjør seg gjeldende, her gjennom forskjellen på hva som vektlegges blant etatene. I tillegg kan usikkerhet rundt taushetsplikt være et potensielt hinder for informasjonsflyt, noe som påpekes av både Gjelsvik og Bjørge, og Førde og Andersen. Solhjell et al. viser her til funn som tyder på at denne usikkerheten kan reduseres dersom det etableres tillit på et personlig og profesjonelt nivå. Førde og Andersen argumenterer for at fokuset på så tidlig intervensjon som mulig kombinert med vagheten rundt rollefordeling opp mot bekymring kunne føre politiet inn i en gråsoner. Denne gråsonen blir igjen et uttrykk for dobbeltrollen Førde og Andersen beskriver, og den tilhørende konflikten mellom kontroll og omsorg. Tverretatlig forebygging kan også gjennom sin brede tilnærming føre til usikkerhet rundt hva som anses som bekymringsverdig.

Når det gjelder positive muligheter ved det tverretatlige samarbeidet understreker Solhjell et al., i likhet med de to andre tekstene, at tverretatlig samarbeid står sentralt i arbeidet med å sikre en helhetlig tilnærming til forebygging av radikaliserings og høyreekstremisme. Dette underbygger Førde og Andersen sin aktualisering av virkemiddelet som nyttig i arbeidet med tidlig intervensjon. I tillegg poengterer de at én enkelt etat alene ikke innehar ressurser, virkemidler eller mandat til å bearbeide et så komplekst fenomenområde som radikaliserings og voldelig ekstremisme. Solhjell et al. fant at den tverretatlige tilliten gjorde seg avgjørende i dette arbeidet. Tilliten i seg selv er nødvendig for å etablere godt samarbeid. Graden av tillit kan påvirke etatenes villighet til å arbeide mot forståelse og kompetanse på tvers av etatenes mandat og virkemidler. Det pekes videre til at tillit bør etableres og styrkes på alle de tre nivåene. Tilrettelegging av tydelige rolleavklaringer og strukturelle rammer vil kunne skape rom for strukturell tillit. Dette igjen kan danne en plattform for samarbeid på tvers av etatene, og etablering av profesjonell tillit. Ved gjensidig tillit mellom aktørene og kompetanseheving rundt mandat, vil det igjen tilrettelegges for etablering av personlig tillit.

5. Avslutning

Med utgangspunkt i temaet og problemstilling har det i denne litteraturstudien blitt gjennomført et stegvis litteratursøk, som har resultert i et selektivt og konkret utvalg på tre tekster. Disse ble deretter analysert tematisk, som resulterte i temaene tillit i personorientert forebygging og tillit i tverretatlig forebygging. De relevante funnene i litteraturstudien ble gjennomgått i resultatkapittelet, før de ble diskutert opp mot hverandre i lys av problemstillingen. Før litteraturstudiens funn blir oppsummert ønsker jeg å igjen understreke at denne studien, som resultat av omfang og formål, ikke har søkt å gi en omfattende og uttømmende oversikt over politiets virkemidler. Studien er heller ikke egnet til å si noe om grad av effekt, eller å rangere virkemidlene i forhold til hverandre. I stedet har studien forsøkt gjennom en eksplorativ prosess å finne mulige virkemidler, og mulige fordeler og ulemper ved disse.

Som det går fram i diskusjonen i oppgaven eksisterer det et bredt utvalg med virkemidler politiet kan benytte seg av. Disse presenteres og diskuteres i Gjelsvik og Bjørge (2018), som gir en oversikt og et utgangspunkt for diskusjon av de to andre tekstene. Virkemidlene som er presentert i denne oppgaven er «handlingsplaner», «radikaliseringskontakter», «etterretning og fenomenkunnskap», «forebyggende samtaler», «forebygging på internett» og «tverretatlig samarbeid». Av disse har min besvarelse særlig vektlagt den personorienterte forebyggende samtalen og det tverretatlige forebyggende samarbeidet. Gjennom analysen av utvalget kom det fram nyanser i forståelsen av bekymring, og hva som inngikk i dette arbeidet. Førde og Andersen sin studie belyser dette ved å vise til utfordringer i spennet mellom omsorg og kontroll. Dette gjør seg gjeldende i både forebyggende samtaler og tverretatlig samarbeid. Videre går det fram av diskusjonen at tillit er et gjennomgående sentralt konsept. Solhjell et al. poengterer i sin studie viktigheten av å etablere tillit på personlig, profesjonelt og strukturelt nivå. Tillit på de forskjellige nivåene påvirker hverandre, og er nøkkelmoment i dialog med individer og miljø, så vel som samarbeidet på med tverretatlige aktører.

Litteraturliste

- Arksey, H., O'Mailley, L. (2005) Scoping studies: towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19-32
- Barstad, H. N. & Glasø, K. H. (2021). Kunnskapsbasert politiarbeid: Teori og praksis. Gyldendal.
- Branley, D., Seale, C., Zacharias, T. (2016) Doing literature review. I C. Seale (Red.), *Researching Society and Culture* (s. 63-78). Sage.
- Braun, V., Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology* 3(2): 77-101.
- Bjørgo, T. (2015) *Forebygging av kriminalitet*. Universitetsforlaget
- Bjørgo, T. (2018) *Høyreekstremisme i Norge – Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier*. Politihøgskolen.
- Bjørgo, T., Gjelsvik, I. M. (2018) Utvikling og utbredelse av høyreekstremisme i Norge. I T. Bjørgo, (Red.), *Høyreekstremisme i Norge – Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier*. (s. 27-146). Politihøgskolen.
- Bjørgo, T., Gjelsvik, I. M. (2019). Med flere tanker i hodet samtidig. Politiets Forebyggende arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. I G. Heierstad & S. Lid (Red.), *Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme : norske handlemåter i møtet med terror* (s. 133-149). Gyldendal.
- Førde, K. E., Andersen, A. J. (2018) *Bekymringsarbeidet. Dilemmaer og muligheter i lokal forebygging av radikalisme og voldelig ekstremisme i Norge*. (NKVTS Rapport nr. 4/2018). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/01/NKVTS_rapport_4-18_Bekymringsarbeidet.pdf
- Førde, K. E., Andersen, A. J. (2019) Bekymring – Hva er det? I G. Heierstad og S. Lid (Red.) *Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme : norske handlemåter i møtet med terror* (s. 51-68). Gyldendal.
- Gjelsvik, I. M., Bjørgo, T. (2018) Politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme. I T. Bjørgo, (Red.), *Høyreekstremisme i Norge – Utviklingstrekk, konspirasjonsteorier og forebyggingsstrategier*. (s. 235-271). Politihøgskolen.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. (2. utgave). Bergen: Fagbokforlaget.
- Hauken, H. R., Gigstad, K., Skjeggstad, H. (2021, 11. desember). Krigen som lokket de høyreekstremerne. *Bergens Tidende, A-magasinet*. <https://www.bt.no/amagasin/et/i/jagnob/krigen-som-lokket-de-hoyreekstremerne>

- Hiles, D., Moss, D., Wright, J., & Dallos, R. (2013). Young people's experience of social support during the process of leaving care: A review of the literature. *Children and Youth Services Review*, 35(12), 2059-2071.
<https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2013.10.008>
- Justis- og Beredskapsdepartementet. (2020). Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/a7b49e7bffa4130a8ab9d6c2036596a/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme-2020-web.pdf>
- Politidirektoratet. (2020) *I forkant av kriminaliteten: Forebygging som politiets hovedstrategi*. <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/i-forkant-av-kriminaliteten.pdf>
- Politiets Sikkerhetstjeneste. (2023, 13. februar). Nasjonal trusselvurdering 2023.
https://www.pst.no/globalassets/ntv/2023/ntv_2023_nor_web.pdf
- Politiloven. (1995). *Lov om politiet*. (LOV-1995-08-04.53). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1995-08-04-53>
- PST. (2019). TEMARAPPORT: HVILKEN BAKGRUNN HAR PERSONER I HØYREEKSTREME MILJØER I NORGE?
https://pst.no/globalassets/artikler/utgivelser/temarapport_pst_-hvilken-bakgrunn-har-personer-i-hoyreekstre-miljoer-i-norge.pdf
- Regjeringen. (2019, 13. august) *Hva er radikaliserings og voldelig ekstremisme?*
<https://www.regjeringen.no/no/sub/radikaliserings-og-forebyggende-arbeid/hva-er-radikaliserings-og-voldelig-ekstre/id663761/>
- RVTS. (u.å.) Radikaliseringsprosesser. <https://utveier.no/hva-er-radikaliserings-og-ekstremisme/radikaliseringsprosesser/>
- Stang, L., Ryste, M. E., Njølstad, O., Refsdal, N. O., Kärki, F. U.: *terrorangrepene i Norge 22. juli 2011* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 30. mars 2023 fra:
https://snl.no/terrorangrepene_i_Norge_22._juli_2011
- Solhjell, R., Sivenbring, J., Kangasniemi, M., Kallio, H., Christensen, T. W., Haugstvedt, H., Gjelsvik, I. M. (2022) Experiencing trust in multiagency collaboration to prevent violent extremism: A Nordic Qualitative study. *Journal for Deradicalization*, 32, 164-191.
<https://hdl.handle.net/11250/3028974>
- Støren, I. (2013). Bare søk! Praktisk veiledning i å skrive litteraturstudier (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Thurén, T. (2009). Vitenskapsteori for nybegynnere (2. utg.). Oslo: Gyldendal
- Wilden, V., Brekke, A., Acharki, F. (2020, 11. juni). Mannshaus dømmes til forvaring. *NRK*. <https://www.nrk.no/osloogviken/manshaus-dommes-til-forvaring-1.15044965>

Figuroversikt

Figur 1: Stegvis avgrensning og konkretisering av fokus.

Tabelloversikt

Tabell 1: Oversikt over stegvis søkeprosess.

Tabell 2: Oversikt over utvalg.

Vedlegg

Vedlegg 1 - Søkeliste

Søkelogg				Antall treff				Leste abstrakt/innledning
Dato	Database	Søkestring	Avgrensning	Steg 1	Steg 2	Steg 3	Steg 4	
25.01.2023	Oria Søk 1	Høyreekstremisme	2018-2023	25	7	2	0	9
23.01.2023	Oria Søk 2	Høyreekstremisme AND politi	2013-2023	11	1 (2 duplikat)	1	1	4
23.01.2023	Oria Søk 3	Forebygging AND høyreekstremisme	2013-2023	15	2 (5 duplikat)	1	0	3
23.01.2023	Scholar	Høyreekstremisme AND forebygging AND politi AND radikalisering AND tiltak	2015-2023	121	27	5	1	14
26.01.2023	PIA	violent extremism	"peer reviewed"	23	2	2	1	3
29.03.2023	JSTOR	right wing AND extremism AND police AND scandinavia	journals, research reports; 2018-2023	14	1	0	0	3
	Totalt			209	40	11	3	36

Merknad: Tabellen skal forstørre seg etter hvert som man forstørrer filen.

Vedlegg 2 – Lesetabell

Leselogg			
Tittel/forfatter/ år/nasjonalitet	«Politiets virkemidler og rolle i forebygging av høyreekstremisme», Gjelsvik og Bjørge, 2018, norsk	«Bekyrningsarbeidet. Dilemmaer og muligheter i lokal forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i Norge», Førde og Andersen, 2018, norsk	«Experiencing trust in multiagency collaboration to prevent violent extremism: A Nordic qualitative study», Solhjell et al., 2022, nordisk
Publisert	Politiets høgskolen	NKTVS	Journal of Deradicalization
Formål	Undersøke hvordan ulovlig virksomhet knyttet til høyreekstremisme kan forebygges, og hvilke virkemidler politiet kan benytte seg av.	Undersøke erfaringer og fortolkninger forebyggingsaktører gjør av bekyrningsarbeidet.	Undersøke tilliten i det tverretatlige samarbeidet som har som oppgave å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme.
Metode	Kvalitativ studie	Kvalitativ studie	Kvalitativ studie
Resultat/ konklusjon	Gir en oversikt over mulige forebyggende virkemidler mot radikaliserings til høyreekstremisme. Kartlegging av informanter i politiet sin oppfattelse av virkemidlene. Presenterer en endret målgruppe, og at dette kan påvirke effekten av virkemidlene.	Problematiserer bekymring som konsept. Studien fant at det eksisterte usikkerhet når det kom til rammene for bekyrningsarbeid innen forebygging. Funn pekte mot dilemmaet omsorg vs. kontroll og viktigheten av et bevisst forhold til dette.	Studien fant at tillit hadde en sentral betydning i det tverretatlige arbeidet. Ved tematisk analyse av intervjuene fant de at tillit kan kategoriseres i tre nivå: personlig, profesjonelt og strukturelt. Disse påvirker hverandre, og muligheten for å bygge tillit hos individ og grupper varierer ut fra den allerede eksisterende tilliten disse har. Dette kan ha betydning i det tverretatlige samarbeidet, og effekten virkemiddelet.